

Ngày 30-4-75, 'dân Việt Nam Cộng Hòa' mất nước. Một số vừa sáng suốt vừa may mắn chạy thoát ra đi. Một số lớn, hoặc vì rủi ro, hoặc vì ngây thơ, hoặc vì phạm chân, phải ở lại, làm thân chiến bại, hàng thân, để sống chung với những kẻ chiến thắng đang say men và ngồng cuồng tưởng mình là vĩ đại, là anh hùng, thật là buồn và bi thảm. Có sống qua những ngày tháng đối đối này mới thấy thưởng những bậc cha anh. Họ đã trải qua những cuộc đấu bẻ trong đời: từ Pháp qua Nhật, từ Nhật qua Việt Minh, từ Việt Minh qua Pháp, rồi từ Pháp qua Thời kỳ Ngô Đình Diệm, rồi từ Ngô Đình Diệm qua Chính Phủ khác. Những chúa bao giờ họ qua một thời kỳ bi thảm như cuộc nổi loạn của Miền Nam do Cộng Sản Miền Bắc thống trị. Sau đây, tôi xin ghi lại vài nét tại nơi tôi làm việc sau ngày 30-4-75. Để những Anh Chi may mắn thoát kịp được biết trong những ngày mất nước này, tình trạng hai huộc của những 'hàng thần lở lão' tại riêng Saigon. Tình trạng của Anh em ở các Tỉnh bi thảm hơn nhiều. Sáng 1-5-75 đại Phát Thanh loan báo lệnh của 'Ủy ban Quan quân' là tất cả công nhân viên phải đến trình diện tại nhiệm sở cũ. Chung tôi lúc đó đến sở. Trong sở, lính C.S đã mang súng canh gác trước cổng, tiên sanh và đứng rải rác đó đây. Họ mang áo quần màu xanh phân ngựa, chân đi dép râu, đầu đội nón cối. Mặt mày xanh mét bưng chi. Áo quần thì nhàn nhúm lung thụng. Chỉ có đôi mắt sâu, cái mồm vầu vầu và khẩu súng đeo lưng thong sau lưng làm cho dân miền Nam ngán. Sau những giây phút đầu làm lết nhìn nhau, một vài chi cuối câu tai, đến hỏi chuyện các anh bộ đội. Một người khác xum lại nghe chuyện. Những câu hỏi mà tôi được nghe đại khái như sau:

- Anh đã có vợ chưa?
- Ở Miền Bắc có được yêu nhau không?
- Ở Miền Bắc làm việc như thế nào, một ngày mấy tiếng?
- Ở miền Bắc có chỗ không, có được mua bán không?
- Lương của Anh bao nhiêu? Lương cao nhất bao nhiêu? Lương thấp nhất bao nhiêu?
- Ở Miền Bắc có quán ăn không? Có quán cà phê không? Có xe hơi không? Nhà cửa có được mua bán không?
- Đám cưới miền Bắc như thế nào?
- Các Anh sẽ đối xử như thế nào với những người di cư 1954?

Chỉ hỏi những câu vô vắn. Được trả lời bằng những câu rất 'ngon lành'. Nghĩa là Miền Bắc cái gì cũng tốt, cái gì cũng đẹp, cái gì cũng nhiều, và vắn minh hơn miền Nam cả. Một Anh bạn trẻ nói với tôi: "Miền Bắc

tiền bộ như vậy, nhìn lại Miền Nam của mình thật là tui hơ và nhúc nha. Biết bao giờ mà theo, kịp miền Bắc đã tiến qua xa như vậy? Có một câu hỏi, ai cũng muốn biết nhưng không dám hỏi, là: 'Các Anh sẽ làm gì chúng tôi?' Điều đó, họ sẽ biết dần dần qua ngày tháng dài, mà cán bộ cấp cao chắc cũng chưa biết được. Lúc 9.30 giờ, đám cán bộ cấp cao đến. Họ tập họp tất cả công nhân viên lại. Tai xe và lao công đứng trước. Tất cả thành phần khác đứng sau. Thủ trưởng tiếp quan cổ quan tôi là 1 cán bộ có tác người thấp, mặt bung. Ông đứng sau một chiếc bàn, hai bên là 5,6 cán bộ mang súng ngắn, tất cả đều mang áo quân lính. Ông dong dạc kêu gọi tai xe và lao công tố cáo tội ác của cấp chỉ huy. Bây giờ là giai đoạn công nhân làm chủ. Tai xe và công nhân im thin thít. Đám chỉ huy thì trầm lặng. Có lẽ ai cũng nghĩ mình chưa phạm tội nào được gọi là ác. Vì thủ trưởng thúc dục mãi về việc tố cáo tội ác, dân Miền Nam chưa quen hành động buộc tội cho người. Cho nên dù có ghét cấp chỉ huy, trong giờ phút chưa hoan hôn này, các ông các bà cũng chưa tố cáo được. Thấy không làm được gì khác, vì thủ trưởng bắt đầu nói thao thao bất tuyệt. Nói Miền Nam xấu xa đồi trụy, miền Nam tội lỗi ngập đầu, miền Bắc tốt đẹp, miền Bắc tại giới anh hùng. Miền Bắc có 'tên lửa' bắn hạ được B52 của đế quốc... Nói nhiều lắm, nhưng một câu nói mà giờ này tôi chưa quên và cũng chưa hiểu: 'sự nghiệp của chúng tôi là sự nghiệp cách mạng'. Sau đó, ông cho chúng tôi ai về chỗ đó, được nhà nước xử dụng như cũ. Bội con người là vốn quý của xã hội. Chúng tôi soạn bản, soạn học tu để nhường chỗ cho cán bộ. Chúng tôi ngồi tam các bàn bên ngoài. Bây giờ là một lu hàng thân lỗ ló. Không biết họ sẽ làm gì mình, và số phận của mình ra sao. Có một điều biết chắc, là sẽ khó, khó lắm. Tất cả hồ sơ được kiểm kê, và được niêm phong cẩn thận. Lập danh sách và nộp cho cán bộ. Không biết làm gì mà lập đi lập lại những bản danh sách. Sau đó, các cấp chỉ huy cũ được gọi lên gặp Thủ Trưởng để trình bày các công tác hiện tại của Sở. Trình bày cẩn thận và trình trong, vì số nếu trình bày không rõ thì họ sẵn sàng ghép mình vào nhiều thứ tội. Những câu hỏi của các cán bộ kỹ thuật nghe có vẻ hỏi ngớ ngẩn. Tôi ngớ ngẩn không biết họ có gai bày gì không (sau này tôi mới nghiệm ra vì họ qua đợt nên hỏi ngớ ngẩn). Suốt một ngày đầu tiên, các cán bộ miền Bắc phải trả lời các câu hỏi, tôi tập về đời sống ở miền Bắc, hỏi đủ thứ. Họ tha hồ ca ngợi chế độ miền Bắc: đời sống thân thiện, cơm gạo re, thịt bán an không hết. Mỗi năm đi nghỉ hè Sầm Sơn, Chapa..

Mọi người có xe, có súng săn, và xem cổ văn Liên xô chẳng ra gì, đối song thoải mái để chiu, khoa học kỹ thuật tân tiến, có những chiếc cầu 'bê tông cốt thép' lăm trong tuần lễ là xe qua được, cá phê và bia miền Bắc uống ngon chứ không dở như ở miền Nam." Họ nói nhiều qua, nên người nghe đâm ra nghi ngờ sử thực. Ngay hôm sau, mọi người được phát một xấp giấy gọi là 'sổ yêu lý lịch'. Được hướng dẫn để khai, khai từ cha mẹ, ông ba, nội ngoại, chú bác, khai đủ thứ. Thấy sổ yêu ma đã như vậy thì bình thường phải dài đến thế nào. Cầm tờ 'sổ yêu lý lịch' đã được điện kín, kèm căn cước bọc nhựa và giấy tờ cu vào trình diện từng người một, để lấy tờ khai. Ai cũng sợ. Khi vào được hỏi đủ thứ về đời tư. Khi ra thì thở dài khoan khoan vì trót được gánh nặng.

Trong vòng 1 tháng đến sổ đúng giờ, ra về đúng giờ. Tha hồ ngồi chơi. Chúng tôi đánh cờ tướng ôn ào, cãi nhau chí chóe. Bên Nha kỹ thuật thi chơi domino. Các anh kiến trúc sư dạy cho các cô bé cán bộ chơi. Các cô chơi rất mê. Các cô bé cán bộ băng đầu, băng đuôi, thất bím lung lạng, an mạc bỏ đồ màu đất, chết nhai nhum lung thung. Anh em trong sổ cũng kiếm được những áo quần nào, xấu nhất đem ra mặc. Những xấu nhất cũng đã là quá sang trọng đối với đám cán bộ. Những khi họp, cán bộ kêu gọi nữ nhân viên dùng quần áo dài, dùng son phấn. Những thứ đó phồn vinh giả tạo. Sau này đất nước giàu mạnh thì tha hồ son phấn. Nhưng các cô không có áo quần xấu hơn để mặc, cho nên cán bộ cứ kêu gào mãi.

Các nhà thầu được triệu tập đến, và trong một ngày phải kê khai cho xong tài sản. Có bao nhiêu tiền bạc, bao nhiêu cây sắt, bao nhiêu bao xi măng, bao nhiêu kẽm, búa, đinh, phải khai không thiếu thứ gì. Tên cán bộ Phạm Công Tân mặt đầy sẹo khi hết lớn với nhà thầu Nguyễn Văn Hạnh: 'Du kho tàng của Anh lớn đến đâu, Anh cũng phải kê khai cho kịp ngày mai, chúng tôi vượt Trường Sơn được, thì các Anh phải làm được.' Các nhà thầu kê khai xong, chúng bước Anh em phải đến kiểm soát lại. Tân bảo với một giám thị: 'Đem phải đến nhà xem nó bán tính gì trong gia đình'. Anh em trong sổ cuối bao nhau đêm nay lên đến nhà, chui xuống giường nghe xem vợ chồng nhà thầu bán tính chuyện gì.

Một tháng rong, trong sổ chẳng làm gì cả. Chơi đông dài. Các sĩ quan nằm nhà lăm lét nhìn ra đường. Chẳng ai làm gì họ cả giữa trung tâm Saigon. Trong lúc đó, tin tức từ các Tỉnh đưa về, làm cho Anh em lo ngại. Tin người này bị xử bắn, người kia bị bắt đi, tài sản tịch thu. Tuy lo sợ, nhưng đã sợ đến tận trần an và tử lửa đối mình, tôi nghe họ nói 'Cách mạng trước sau như một, những chuyện kia chắc ở dưới thì hanh sai đường lối.'

Bên ngoài số, tin tức nhiều gia đình uống thuốc độc tử tử, nhiều gia đình tử tử bằng súng, bằng cách đồ xăng đốt luôn nhà. Linh CS thì có vẻ ngổ ngác, cái gì cũng làm họ ngạc nhiên. Chuyện rửa mặt, rửa rau trong bồn tiểu, bồn tiểu là chuyện xảy ra bình thường. Có cán bộ vào phòng tắm, mở vòi nước nóng đổ xuống rất phòng lung nói gian rút súng bắn vòi sen chúi thế "Mày nguy hiểm lắm lắm, đã bỏ chạy, còn gái bây giờ giết hại nhân dân ta". Những chuyện đại loại như vậy được ba con kể khắp nơi. Tháng đầu tiên, "Cách Mạng" trả lương đồng hàng 14 ngàn đồng cho toàn thể nhân viên. Trả 1 đồng cao toàn bạc cất giấy. Giấy 20 xu, giấy 50 xu. Tài xế và lao công được trả lương cũ. Nhiều người bằng hoang tử hỏi: "Rồi không biết gia đình sống làm sao đây?" Khoảng nửa tháng 6-75, đại phát thanh kêu gọi tất cả viên chức, Ngụy, tử Trưởng Ty trở lên, phải đi học tập cải tạo một tháng. Ai cũng mong đi cho xong. Học tập cho thông suốt đường lối nhà nước để làm lại một cuộc đời mới. Báo Nhân Dân, Báo Giải Phóng đang dạy đủ chi tiết đi học tập. Trong các chức vụ được liệt kê, không thấy có ghi, Chánh sử vụ. Một anh hỏi cán bộ, Anh cán bộ nói: Không đi nhưng Anh cứ đi đi. Tôi cũng mong được đi học như các Anh nhưng không được. "Bối thế cho nên nhiều Anh Chánh sử vụ các nơi đi học tập cải tạo đến nay cũng chưa về, mà một số khác thì khỏi đi cải tạo, đến nay vẫn còn làm việc. Sĩ quan cấp tá đi học tập 1 tháng, sĩ quan cấp úy đi học tập 1 tuần. Những tất cả đều đã làm to."

Ngày trình diện đi học tập cải tạo cho ngụy quyền là 13, 14, 15 tháng 6 năm 1975. Nói tập trung là trường Gia Long và Trưng Vương. Ngày đó, anh em chen nhau đi trình diện. Xếp hàng một, khăn gói áo quần. Ra đi không 1 chút lo âu, nghĩ rằng 1 tháng thì chẳng bao lâu. Rủ nhau cùng đi. Nhiều anh em cười đùa thích thú. Ngày 13 nhiều người kiêng, ngày 14 đi trình diện đông đảo hơn. Đến ngày 15, ngày cuối cùng hết hạn, anh em đến trình diện đông quá, chen lấn, chúng nó hết chỗ chứa đuổi về. Nhiều người toàn leo hàng rào vào bên trong. Bởi không phải ham đi cải tạo, anh em biết rằng mình về nhà sẽ bị công an ruộng bỏ xong, vào nhà bắt đi. Công an Phường toàn dân bắt hạo củ, thất học, lỗ mang và cuồn tìn. Quả thật, nhiều người bị đuổi về, đêm đó bị công an vào nhà bắt đi, và đem biệt giam ở khám Chí Hòa. Nhiều người khác không biết giam đâu. Chúng tôi đến trình diện tại trường Nữ Trung Học Gia Long. Bàn ghế được dọn dẹp lại. Chúng tôi mời người trai chiếu ra, đặt ngồi nghỉ. Ngay chiều hôm đó, nhà hàng Ngọc Lan Đình đem cơm đến, ăn cơm tây một người một đĩa ngon lành. Tăm thì

thay phiên nhau tam. Tại đây, tôi được gặp tất cả ban be cu, và gặp nhiều vi cao cấp trong chính quyền cu : Bộ Trưởng, Phó Thủ Tướng, Tổng Giám Đốc, v...v... Một vi Tổng Giám Đốc nguyên là Thầy học cu của tôi, nói với tôi rằng : "Anh Thiệp a, có lẽ tụi mình sẽ được học ở đây. Ở đây học tiện, đi đâu cho xa " Nhiều người lạc quan, cứ cho là sẽ học tập tại trường Gia Long trong 5,7 ngày rồi được về. Hình như nhẽ đã là cái tôi chung của "dân Ngụy chúng ta ". Nhiều người, cố gắng tin là sẽ học ngay tại trường Gia Long. Riêng tôi, thì chẳng tin, vì trước khi đi trình diện, một tên cán bộ cho tôi thuốc bôi, khi ran cần, cho thuốc trị sốt rét, và nhiều thứ thuốc là băng bột chống vắt muỗi v...v... Hai ngày trôi qua trong trường Gia Long, Anh em vẫn cười đùa, ngồi kể chuyện tiêu lâm, nói đủ thứ chuyện, chỉ có khó chịu là phải ngủ chát chồi giữa sân nhà. Nhiều tin loan ra là sẽ được trở về nhà trong vài hôm nữa, sẽ học tập tại cố quán. Đêm 15-6-75 tất cả được lệnh tập hợp, xếp hàng theo toán, tổ, tập hợp lúc 10 giờ đêm. Một số nhỏ được gọi riêng ra, người ta không biết tại sao. Nhưng người được gọi riêng mặt lộ vẻ lo lắng. Không biết chuyện gì sẽ đến với họ. Họ được lệnh ôm tất cả hành trang áo quần xếp riêng. Có người báo rằng "những người này có tội với Cách Mạng" cho đi nơi khác, chịu chế độ khác. Nhưng cuối cùng họ được cho về nhà tạm, vì quá đông, không đủ xe cho đi. Họ ra về nhưng lòng đầy lo lắng, về lúc nửa đêm ôm áo quần hành trang, công an khu vực sẽ hỏi thăm kỹ càng, và không chừng sẽ giam họ và đối xử với họ tàn tệ. Quá thật, một số trở về bị bắt ngay trước cổng nhà đem đi Chi Hòa. Một số khác thoát được nam nhà. Nhưng lòng hồi hộp, lo lắng không nguôi. Bối lè cho về mà không cho một mảnh giấy, chứng nhân nào. Đám còn lại được gọi tên tuân tự lên xe đò, chát như nêm. Xe đầu thành hành lang trước Trường Trung Học Gia Long, trên đường Phan Thanh Gian. Ngồi trên xe chỗ thật lâu, băng khuang nhìn ra đường có ánh đèn sáng trắng, lòng hoang mang không biết thân phận rồi về đâu. Có người cho rằng đi lên rừng sâu, giữa mặt khu củ của Việt Cong. Có người đoán đem ra miền Bắc. Có người đoán đem đi chôn tập thể. Rồi xe lăn bánh lúc hai giờ khuya. Thanh phố đang yên ngủ. Đêm tháng sáu, trời hơi mưa. Đoàn xe nối đuôi nhau chở những người đã một thời nam các chức vụ, then chốt tại miền Nam, đi về một nơi mà họ đang âu lo không biết số phận sẽ thế nào. Xe chạy thẳng về hướng xa lộ. Họ im lặng. Một người một ý nghĩ. Lo âu chiu nằng. Xe qua cầu Phan Thanh Gian. Nhiều người ngoài cô nhìn lại thành phố Saigon lần cuối cùng. Không nói ra, nhưng nhiều người nghĩ rằng, không biết có lần sẽ trở lại Saigon trong đời hay không. Xe chạy. Đêm đã khuya, những chàng ai buồn ngủ. Tâm trí đang căng thẳng,

Vùng Tàu. Lúc này không ai ước lượng được thời gian. Đoàn xe quanh vào một con đường đất, xe nghiêng lắc, nhiều người va chạm mạnh vào nhau. Hai bên đường cỏ cao, rậm rạp. Một anh bạn ghé vào tai tôi "Dùng rồi đem đi chôn sông cầu, à!" Thấy không? Xe dừng lại trong một khu đất hoàn toàn tối tăm. Hình như có mấy dãy nhà liên tiếp nhau. Vừa mệt nhọc, vừa buồn ngủ chúng tôi nắm tay nhau lần vào trong căn nhà. Đạp lên người đang nằm dưới sàn. Họ vùng dậy chúi om sòm. Chúng tôi thả xách hành lý làm gọi kẻ, nằm lẫn ra sàn và thiếp đi cho đến sáng. Buổi sáng thức dậy, ngổ ngác xôn xao. Mấy dãy nhà dài lộp tộp, không bàn ghế không giường chiếu, cửa ngõ hủ nát xập xệ. Chúng tôi định hướng và nhìn quanh. Nhiều người thi tham "Có nhi viên Long Thành". Chúng tôi nhìn nhau cười buồn. Anh em chạy đi kiếm nước đánh răng. Kiếm mãi không có. Khát cháy cổ, mặt mày đỏ dấy, miệng hôi. Một người khám phá ra cuội dãy nhà có một thùng ny lông nước nóng. Thò ca vào mức, nước đen nhũn nhũ nước công. "Nước gì kỳ quá!" "Cà phê?" "Nước trà?" "Nước công?". Một anh thủ hộp, mặt nhăn lại, nhéo mắt, nói thi tham "cà phê cách mạng". Nhiều người quay mặt, qua hướng khác để dấu nụ cười thích thú. Và sau chúng tôi mới biết đó là trà nấu với nước phen. Thùng nước được chiếu có tấc khác. Sáng đó không có gì ăn. Buổi trưa cũng đến rất mau. Cũng chẳng có gì ăn cả. Ở khu hậu cần có mấy người dân bả đi qua đi, lại xan xít. Vài người khát quá đánh liều cầm ca đến xin nước lạnh uống. Được vài ca nước, anh em xách ca chạy ư ư xuống. Mấy mu dân bả không cho... Đuối xeo đi, La hét om tơi. Anh em khát cháy họng và không quen nhìn đôi nhìn khát. Bởi vậy, dám động dụng xaxa, tay cầm ca, mặt hậu hậu, nhìn mấy thùng nước không dám đến gần. Tôi ngồi ở vỉa hè, nhận được mấy khuôn mặt quen, mấy ông Thủ Trưởng, Tổng Giám Đốc tay cầm ca nhựa dẫu sau lưng, dẫu nghiêng về phía mấy thùng nước mặt hậu hậu, Bỗng nhiên nói buồn dằng tran trong lòng tôi như từng đợt sóng lớn

(Con nũa)

THIỆP PA

Cung Chúc Tân Xuân

